

Leto XI.

Številka 8.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorna urednika:

Dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan.

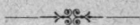

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

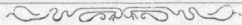
1895.

VSEBINA.

1. Novi civilnopravdni red	225
2. <i>Dr. Vladimir Pappafava</i> : O početku in zgodovini beležniške naprave. (Konec.)	227
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) Dolžnik kot lastnik hipoteke ima po §-u 469. obč. drž. zak. sploh pravico, dajati še ne izbrisano za- stavno pravico zastran deloma ali v celoti plačane glavnice sporazumno istemu upniku vnovič v varnost na novo napravljenega dolga	236
b) O vsakomer, ki ni v skrbstvu zaradi besnosti blaz- nosti, ali slaboumnosti, domneva se, da je pri čisti pameti. — Kdor protivno trdi, ima to strogo dokazati	243
c) Kot sodna oseba v zmyslu §-a 589. obč. drž. zak. sme pri sodni oporoki sodelovati tudi zaprisežen dijurnist	250
4. Književna poročila	252
5. Razne vesti	254
6. Pregled pravosodstva	255

Novi civilnopravdni red.

Državni zakonik in uradni list sta objavila novi civilnopravdni red z uvodnim zakonom ter zakonom o izvrševanju sodstva in o sodni pristojnosti z uvodnim zakonom. Dolgoletni so bili napori, da bi se tudi za civilno pravdo uveljavila novodobna načela, uspeh imamo pred seboj in se ga veselimo. — Niso še izgotovljeni vsi civilno pravdo zadevajoči zakoni — nimamo še izvršbenega reda in sodnega poslovnika. S prvim se je državni zbor že bavil, a ga ni še vsprejel — drugega pa vlada še ni predložila; a najvažnejša zakona sta potrjena in z ozirom na to, da ima civilnopravdni red najkasneje 1. januarja 1898. l. stopiti v veljavo, moremo z gotovostjo računati na to, da se v tej dobi dovršita tudi še ta dva dosedaj neizgotovljena zakona.

Za civilno pravdo napoči torej nova doba. Slovo jemljemo od 114 let starega sodnega reda, kateri nekdanj in za svoj čas krasna stavba, kakor razvalina štrli v novo dobo, ki ne daje zavetja novim pravnim odnošajem. V kratkem mine čas, da mora sodnik na podlagi mrtve črke, ne da bi sam slišal strank, prič, izvedencev, med strankami urejevati pravne razmere.

Javnost stopi namesto tajnosti, ustnost namesto pismenosti in prosto uvaževanje dokazov na mesto dokaznih pravil. Na podlagi le-teh načel, ki kakor temeljni kamni nosijo novo stavbo, iskal bode sodnik materijelno resnico, dočim mu dosedaj zadoštuje formelna.

Toda ti principi niso izvedeni do zadnjih konsekvenc in osobito ustnost in neposrednost je prikrajšana z dobrim delom pismenosti. A ravno to prikrajšanje se na novem zakonu najbolj hvali. Enaki zakoni v inozemstvu kažejo, da ravno izvedba temeljnih principov do skrajnosti, dovaja do brezpotrebne nadlegovanja strank in podražuje iskanje pravice. Avstrijski zakon

si je prizadeval opustiti in izpremeniti to, kar si prizadevajo inozemska postavodajstva reformirati na svojih zakonih in novi zakon se drži načela ne zaradi načela, ampak zaradi njegove primernosti.

Brez dvojbe se bodo pokazale marsikatero nepravilike in pomanjkljivosti pri novem zakonu. To je osoda vsacega velikega zakonodavnega dela, to se bode novelistično popravilo, a nikakor ne bode motilo naše ugodne sodbe v zakonu v celoti, in da bi si kedaj želeli sedanje razmere nazaj, je izključeno, kakor ga ni človeka, ki bi si želel, da bi se v kazenski pravdi povrnilo tajno in pismeno postopanje s predpisanimi dokaznimi pravili.

Če bodo novi zakoni ugajali, odvisno je najbolj od tega, kako se bodo v praksi izvajali. Naloga odvetnikov in sodnikov bode torej pomanjkljivosti, ki bi se pokazali na zakonih v praksi, v zmislu zakona odstraniti. Največji vpliv imelo bode v tem oziru sodništvo. Od sodniškega stanu in od izvajanja v zakonu nahajajočih se določil po sodnikih je v marsikaterem oziru odvisno, če bodo novi zakoni izpolnili naše nade, ker zahtevajo posebno od sodnika ne samo pridnosti in vstrajnosti, ampak tudi v še večji meri juristični takt.

Nekaj nas Slovence pri tej kodifikaciji skrbi. O sodnem jeziku nima nikakih določil. Zahtevalo se je, da se ta pravila sprejmo v pravdni red sam, sklicevaje se na to, da celo stari sodni red sam v §-u 13. ureja v splošni potezi rabo deželnih jezikov. Odložilo se je to vprašanje, čegar vpravičenost se je priznala, da se reši v uvodnem zakonu. Ko tudi ta ni rešitve prinesel, reklo se je, da jo prinese še ne predloženi sodni poslovník. Nam in vsim onim, ki imamo veden boj za rabo svojega jezika pri sodiščih bode moralo biti vse do tega, da ta rešitev pride, da ne pridemo v slabejši položaj, kakor smo sedaj. Potolažiti nas tudi ne more zatrjevanje, da ustno postopanje samo je najboljši porok, da se bodo narodni jeziki uvaževali.

Z nado, da nam novi zakoni tudi v tem oziru prinesejo povoljnih uredbe, jih srčno pozdravljamo!

O početku in zgodovini beležniške naprave.

Studija dra. Vladimira Pappafave, odvetnika v Zadru.

(Konec.)

V Nemčiji¹⁾ zahtevali so v trinajstem veku, takrat namreč, ko se je tudi tu pričelo učiti in uporabljati rimsko pravo, za izvrševanje beležništva ona ista svojstva, kakoršna so se zahtevala od italijanskih beležnikov. Toda tam v tej dobi še ni bilo korporacij ali beležniških zborov.

Opomniti nam je tu, da so v Nemčiji beležniške spise podpisovali stranke in beležnik, ne pa tudi svedoki, kateri so samo pritiskali svoje pečate, in da se je vsaki spis v posnetku vpisal v register, kateri se je imenoval arhiv, zvezek ali pa vpisnik, kateri so pred svedoki podpisovali stranke in beležnik.

¹⁾ Predno so se Nemci podali v Italijo, sklepali so, ker so bili pisanja neveščī, svoje pogodbe jedino ustno, držeči se nekih simboličnih obredov, o kojih nam natanko poročata Dufresne in Einiccus. Tako so n. pr. kedar je šlo za kako prodajo, izročevali kupcu vejico lavorike, ali nož, kateremu so na držaj vrezali ime prodajalčevo, slamnato bilko, kak košček lesa, kij, grudo zemlje, po nekod zasajeno s kako vejico, simboli, kakor se vidi, kateri velikokrat niso imeli nobenega ozira na kupljeno stvar. Drugod pokazali so se nekateri značilni obredi, kakor podajanje rok med strankama (*manuum datio*), da se je iztegnil desni palec, poljubovanje, da se je dotaknilo jednega debla ali roga, da se je prestopilo hišni prag, da se je šlo preko kupljenih tal, da se je zrahlalo zemljo itd. . . . „*conferebatur praedia nudo verbo absque scripto vel charta, tantum cum domini gladio, vel corum, vel cratera, et plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, et nonnulla cum sagitta.*“ Iste običaje, iste simbolične obrede ohranili so Nemci tudi, ko so prišli na rimska tla in osnovali nova kraljestva na razvalinah razrušenega cesarstva. Toda obsežnejši in trajnejši odnošaji, katere so našli na osvojenih tleh, opozorili so je kmalu na korist in potrebo pismenih pogodb. Ko so pozneje podlegli močnemu vtisu, kateri so na nje napravili prosveta, zakoni, običaji in divno urejena rimska uprava, ti zaviratelji dokler so se upirali, da izpodrinijo staro politično uredbo, trudili so se, da si prisvoje družstveno uredbo in so s tem najjasneje dokazali zmago uma, katero je dosegel nad njimi genij latinski. Surovi Germani, pri katerih je bilo pravo še v pojovu, niso uničili prava premagancev, tega divnega spomenika najbistrejega narodnega uma, nego uklonili so se mu in ga ohranili pri življenji poleg svojih zakonov, posebno longobardskih, in osvojili so si mnogo rimskih ustanov, med njimi ono o beležništvu, katera je dosegla tem več važnosti in ugleda.

Ker so cesarji kot privilegij dovolili palatinskim knezom kakor tudi velikim državnim fevdnikom in jim dali oblast, da imenujejo beležnike in ker so le-ti to pravico zlorabili, nastala je nepravilica, da se je po malem preko mere pomnožilo število beležnikov, in da je prešel oni zaupni stan, kateri meščane toliko zanima, v roke oseb, kateri nikakor niso bili preskrbljeni s potrebnim znanjem.

V početku šestnajstega stoletja vzdignili so se z mnogih strani glasovi, kateri so zahtevali, da se naprava beležništva v temelji preuredi, ker slabo zadostuje velevažni svoji nalogi.

Tej nepriliki opomogel je cesar Maksimilijan I. z ukazom, proglašanim 8 oktobra 1512. l. v Koloniji. V njem označene so kot nesposobne, da bi zavzemale beležniški stan, osebe sumnjivega značaja; določena je oblika beležniških spisov in beležnikom naložena dolžnost, da izrecno omenijo izbrisane in popravljene besede, ustavljene vrste in dodatke, zabranilo se je, da bi se upotrebljevale skrajšane ali nejasne besede, propisano je bilo prisostvovanje svedokov pri istem spisu, ustanovila so se neka pravila gledé sklepanja spisov z gluhami, napotili so se beležniki, kako da odrede sebi namestnika, kedar je kaka vpravičena zapreka, dodane so razne odredbe gledé oporok, ter se je priporočilo beležnikom, da je natanko sestavljajo „propter magna ex illis imminetia praejudicia“ itd. Slednjič odredil je cesar Maksimilijan I, dobro vedoč, koliko je potrebno teoretično in praktično znanje za izvrševanje beležništva, modro, da se kot beležniki morejo imenovati jedino osebe izvežbane v pravu . . . „Et in summa sciant et advertant omnes notarii, quod ipsi debent esse jurisperiti in his saltem quae notariatus officium respiciunt, hoc est summa notariae ad hoc ut sciant partes coram se contrahentes, seu agentes de solemnitatibus et clausulis contractus, et actus hujusmodi, earumque validitatem requisitis certificare, et se a contractibus et actibus a jure reprobatis et prohibitis abstinere.“

Na Francoskem je Ljudevit IX., nadaljujoč modro delo Karola Velikega z namenom, da povzdigne ugled in važnost beležništvu, odpravil spojenje pravice sodstva in sklepanja pogodb v jedni in isti osebi in učinil tako nezavisno od prepirnega sodstva, sodstvo izvanprepirno ter je v njegovo izvrševanje usta-

novil v Parizu sedemdeset kraljevih beležnikov, kateri so izvrševali svoj stan v prefekturi onega okraja (Loyseau, *Traité des offices*, knj. 2., pogl. 4. in knj. 3., pogl. I.). Vsaki spis moral je biti sestavljen s sodelovanjem dveh beležnikov, moral je imeti napis *prevôt* in biti zapečaten po enem javnem uradniku, kateri je shranjeval državne pečate. Tri četrtine pristojbine, katere so se plačevale beležnikom, pripadale so v kraljevo blagajno.

Meseca marca 1302. l. raztegnil je Filip Lepi vsled občega vzpodbujevanja ono preustrojeno ustanovo na vse svoje pokrajine in z naredbo izdano meseca julija 1304. l., primoral je vse beležnike, izvemši one v Parizu, da morajo napravljati register o svojih aktih (*chartularium seu protocollum*). Beležniki zbirali so se v zборе in sestavljali svoje ustave (*statute*). Prva ustava zagledala je svet ona zbora Pariškega, odobrena l. 1308. po Filipu Lepem.

Dolžnost, sestavljati zapisnik o lastnih aktih, naložila se je z naredbo Karola VII. z dne 1. decembra 1437. l. tudi beležnikom v Parizu.

Franjo I., razločil je z ukazom, proglašanim meseca novembra 1542. l., beležnike od tabelijonov in izjavil, da se ta dva čina ne moreta skupaj združiti, kakor samo pri Pariških beležnikih. Beležniki sestavljali so matice pogodeb, katere so veljale kakor prosti privatni dogovori dotlej, dokler jih niso stranke izročile tabelijonom, kateri so imeli nalog, da so je shranjevali in izdajali na zahtevo strank od njih prepise.

Meseca maja 1575. l. ustanovil je Henrik III. takozvane *garde-notes*, to je častnike odrejene, da shranjujejo in čuvajo spise beležnikov, kateri so se odrekli ali umrli.

Henrik IV. združil je z ukazom, proglašanim meseca maja 1597. l., v jedni sami osebi vse navedene čine in je ustanovil takozvane beležnike-tabelijone-pismohranitelje (*notairs-tabellions-gardenotes*). Stan teh uradnikov postal je vsled istega ukaza deden: in to je bil velik pogrešek, ker s tem pretvorenjem javnega urada v dedno last razžalila se je zelo pridobljena svoboda in meščanska enakost, ker se je na nek način omejil prirodni poziv sinov in naslednikov teh uradnikov, in ker se je silila vlada, da jim ali nezakonito odvzame dedno pravo, ali si na-

koplje velikanske denarne žrtve, kedar bi hotela, da si zopet pridobi polno svobodo delovanja.

Ludovik XIV. omejil je z ukazom meseca aprila 1664. l. število beležnikov in to na dvajset za glavna mesta svojih pokrajin, po deset za mesta, kjer so imeli sedež župani, po štiri za manjša mesta, po dva za trge, kjer so bili semnji, in po jednega v župnijah, kjer je živelo več kakor šestdeset rodovin. Pozneje dovolil je beležnikom pečat s kraljevim grbom z obvezo, da se ga morajo posluževati pri svojih spisih.

Po prevratu l. 1789, kateri je pretresal narode in prestole, kateri je bil povod novim političnim odnošajem in izzval ogromne promene v zakonodajstvu in običajih olikanih narodov, ni bilo mogoče, da ne bi tudi beležniška naprava podlegla vtisom novih časov. In res ustanovila je narodna ustavodajna skupščina s sklepom z dne 29. septembra 1791. l., potrjenim od zakonodavne skupščine dne 6. oktobra istega leta, novo organizacijo beležništva. Le-ta preuredila je mahom uredbo beležništva s tem, da je pretrgala zadnjo zvezo med to ustanovo in sodnimi oblastvi, ker je odpravila vsako nedovoljeno podporo, temeljočo na zistemu podmitljivosti in na nič manj krivem zistemu nasledstvu, in ker je beležniški posel poverila ljudem, kateri so to poverenje zadobile potom natečaja. Moderne ideje pridobile so o tej priliki popolno zmago in dotični zakon mogel se je zmatrati kot osnovan na načelih reda, enakosti in svobode.

Toda ta zakon bil je le kratek čas v veljavi; ostal je v veljavi samo dvanajst let. In res 25. ventose-a XI. leta (16. marca 1803. l.) uredilo se je beležništvo na način, po katerem deluje še danes na Francoskem, ker po poznejših naredbah z leta 1807. in 1843. navedle so se samo nekatere male premembe.

V Italiji bilo je beležništvo po francoski revoluciji urejeno po desetih zakonih, napravljenih več ali manj po navedenem organizacijskem zakonu francoskem. V Lombardiji in na Benečanskem vladal je namreč laški pravilnik z dne 17. junija 1806. l. in podkraljevi razglas z dne 9. novembra 1807. l., kateri je urejeval število beležniških mest; v Lukeškem vojvodstvu razglas z dne 9. avgusta 1808, št. 37; v Toskani zakon z dne 11. februarja 1815; v obeh Sicilijah zakon z dne 23. novembra 1819, št. 1767; v nekdanjih papeških pokrajinah pravilnik potrjen ex

motu proprio 31. maja 1822 l.; v Parmi zakon z dne 8. januarja 1851. l. in zakon z dne 29. novembra 1821. o arhivih; v pokrajinah Ligurniji in Piemontu kraljevi edikt z dne 23. julija 1822, št. 1366; v Sardiniji državljanski in kazenski zakoni kraljevine Sardinske z dne 17. januarja 1827. l., zbrani in izdani po nalogu kralja Karola Feliksa, kateri se navadno navajajo z imenom codice Feliciano in slednjič v Masi-Karari pravilnik z dne 15. decembra 1859. l., v katerem so navedena pravila, katera so bila uvedena v ostalih krajih države Estenske.

Po političnem zjedinenju in ko so se državljansko in trgovinsko zakonodavstvo, civilni in kazenski pravdni red ter odvetniški in prokuratorski stan uredili na temelju enakosti, pokazala se je živa potreba organizacijskega in jednotnega zakona o beležništvu in skušalo se je zdavna to potrebo zadovoljiti, kot stvar velike važnosti in katero zahteva sama narodna čast.

In res še l. 1860. po prizadevanji ministra G. B. Cassinis-a sestavil se je zakonski načrt, kateri se je predložil v mesecu maju istega leta državnemu svetu.

Drugi načrt zakona sestavil se je l. 1864. po nalogu ministra Pisanelli-ja in s sodelovanjem odličnih pravnikov in beležnikov ter bil naposled po novih in vsestranskih proučevanjih po ministru De Falco predložen, z izvrstno obrazložbo senatu v seji dne 13. marca 1866. l., kateri ga je sprejel z neko malo premembo dne 22. decembra 1868. l.

Oni načrt predložil je poslanski komori prvi pot minister De Filippo dne 13. marca 1869. l., pa zopet v seji dne 7. marca 1870. l. minister Raeli, na to znova De Falco dne 6. decembra 1871. l., za njim minister Vigliani 3. decembra 1873. l. in slednjič o boljši priliki in z boljšo srečo isti minister 2. novembra 1874. l. Komora odobrila je dne 2. junija 1875. l. ta načrt zakona z nekaterimi malimi premembami ter se je ta načrt zakona priobčil 6. istega meseca senatu, od katerega je zadobil dne 23. naslednjega meseca končno potrdilo.

Novi zakon z datumom 25. julija 1875. l. stopil je v krepost dne 1. februvarija 1876. l.

Akoravno se je ta zakon v svoji celoti bil jako veselo sprejel in akoravno je od njegovega proglašenja dalje beležništvo v Italiji procvelo v novem, bujnem življenji, vendar je skušnja, to

prvo in najzanesljivejše merilo v pogledu zakonodavnih uredob, skoro spravila na dan neke pomote in nestvore najbrž vsled tega, ker ni bila lahka stvar unificirati beležništvo, katero se v raznih krajih poluotoka ni naslanjalo na jednaka načela.

To je bil vzrok, da je 15. decembra 1876. l. minister Mancini, katerega je Italija prerano izgubila, predložil senatu načrt premembe in dopolnitve beležniškega zakona s svojo učeno in strokovnjaško obrazložbo. Ta zakonski načrt je senat nekoliko izpremenil. Na to izročil se je poslanski komori, katera ga je istotako nekoliko izpremenila, in na to odobrila ga je dne 5. marca 1879. l. Istega dne izročil se je načrt zopet senatu, kateri ga je konečno potrdil dne 26. istega meseca.

Ko je zadobil ta načrt dne 6. aprila 1879. l. kraljevo sankcijo, postal je po tolikih proučevanjih in vsestranski razpravi v obeh zbornicah narodnega parlamenta, državni zakon in bil proglašen v uradni zbirki zakonov in razglasov pod št. 4817 (serija 2.) ter stopil v veljavo 1. maja 1879. l.

Ker se je s členom 156. tega zakona vlada pooblastila, da sklopi in zloži v jeden sam tekst zakon z dne 25. julija 1875, št. 2786 in cenik in pravilnik z dne 19. decembra 1875, št. 2786 v zmislu sprejetih izprememb in dostavkov, potrdil se je z kraljevim dekretom z dne 25. maja 1879, št. 4900 (serija 2.) novi jedinstveni tekst zakona o preustroji beležništva v Italiji.

V Avstriji, kjer se je beležništvo urejevalo najbolj po pravih nahajajočih se v statutu Maksimilijana I. z dne 8. oktobra 1512. l., začelo je le-to v osemnajstem veku vedno bolj propadati in ginevati.

Beležništva skoro ni bilo po uvedanju civilnopravnega reda z dne 1. maja 1781. l., po katerem so menični protesti navedeni kot jedini beležniški spisi, spadajoči med javne listine (člen 174, št. 4).

Na ta način postal je beležniški posel odvišen, javni posli padli so v roke goljufov in zakotnih pisačev in lahko si je misliti, koliko škode je povzročilo strankam sestavljanje spisov po neučenih in neveščih osobah, v katere niso mogle imeti nobenega zaupanja.

V Lombardiji, Veneciji in v Dalmaciji bilo je z ozirom na potrebo, da se vzdrži beležništvo v teh pokrajinah, ker niso

imeli niti urada, niti knjig namenjenih za vzdrževanje razvidnosti beležniških spisov o prenosu lastnine, odrejeno, da se morajo beležniški spisi, sestavljeni po propisih pravilnika, zmatrati kot spadajoči v vrsto javnih listin. (Vidi cesarski patent, dne 19. oktobra 1817 in dvorni dekret z dne 9. junija 1821).

Ali v drugih avstrijskih pokrajinah¹⁾ vzbudilo se je beležništvo šele po zakonu z dne 29. septembra 1850. l. iz onega smrtnega spanja, v katero se je pogreznilo dne 1. maja 1781. l.

Ob enem z dobrimi ustanovami vsled srečnih prevratov 1848. l., vsled katerih je moralo z razširjenjem državljanskih svoboščin naroda, prestatl vsako nezahtevano in nevpravičeno umešavanje in vsako vsiljeno skrbstvo države v nespornih odnošajih privatnega svojstva, uredilo se je avstrijsko beležništvo z neko bistveno premembo, po podobi francoskega beležništva.

Ko se je poklicalo v življenje beležniško napravo, ta močni sklep v verigi pravne uprave, težilo se je, da se sodiščem odvzame vsakatero umešavanje pri sklepanji ženitnih pogodeb ter da se jeden del manipulacije s spisi nespornega sodstva, katero je bilo poverjeno izključno sodiščem, za naprej poveri beležnikom.

Omenjeni zakon z dne 29. septembra 1850. l. bil je v veljavi v pokrajinah Gorenji in Dolenji Avstriji, v vojvodini Solnograški, na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem, v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški, v mejni grofiji Isterski, v mestu Trstu in okolici, v kneževski grofiji Tirolski in Predarlški, v kralje-

¹⁾ Razni zakoni in naredbe, nanašajoče se na beležništvo, katere so se izdale v ostalih pokrajinah avstrijskih od uvedanja civilnopravnega reda z dne 1. maja 1781. l., dokler ni dobil beležniški zakon z dne 25. septembra 1850. l. potrdila, so sledeči: naredbe z dne 21. avgusta, 2. oktobra in 15. oktobra 1781. l., cesarski patent z dne 9. aprila 1782, št. 41 (§ 12.), dvorni dekreti z dne 29. novembra 1784, št. 370, z dne 3. decembra 1787, št. 752, z dne 10. decembra 1787, št. 754, z dne 3. januarija 1788, št. 760, z dne 3. aprila 1788, št. 803, z dne 22. julija 1788, št. 760, z dne 31. avgusta 1788, št. 878, z dne 2. oktobra 1788. l., z dne 23. marca 1792. l., z dne 10. junija 1793. l., naredba z dne 1. februarija 1796. l., dvorni dekreti z dne 20. januarija 1798. l., z dne 29. februarija 1804. l., z dne 18. februarija 1815, št. 1124, z dne 8. oktobra 1817, št. 1378, z dne 12. julija 1819, št. 1576; z dne 9. junija 1821, št. 1766, z dne 14. februarija 1824, št. 1989, z dne 22. decembra 1835, št. 109, cesarska resolucija z dne 25. aprila 1840, št. 425, dvorni dekreti z dne 20. decembra 1842, št. 626 in z dne 16. septembra 1846, št. 983 ter ministerski razglas z dne 21. avgusta 1843, št. 1176.

stvu Češkem, v kraljestvu Moravskem in v vojvodini Sleški. Vender jedna važna ustanova onega zakona, namreč ona, s katero je ustanovljena potreba beležniške listine za veljavnost nekih državljanskih spisov, postavila se je v veljavo, posebno z ministersko naredbo z dne 12. junija 1851. l., samo v področju Gorenje in Dolenje Avstrije in na Solnograškem, ali tudi tu odpravila se je popolnoma s poznejšo naredbo z dne 27. novembra 1852. l.

Po preje omenjenem zakonu uvedel se je v naštetih pokrajinah zakon z dne 25. maja 1855, št. 64, kateri se je s patentom z dne 7. februarija 1858, št. 23 raztegnil tudi na Galicijo, na veliko vojvodino Krakovsko, na Bukovino, na Oggersko, Hrvatsko, Slavonijo, Erdeljsko in vojvodino Srbsko s Temešvarskim Banatom. Toda ta zakon ni odgovarjal ciljem beležništva.

Pred vsem po njem ni za kak spis neposredno zahtevana beležniška oblika, niti ni priznana za spise katerakoli neposredna potreba, bodi ona, katera izvira iz pravne moči priznane beležniškim spisom.

Res je sicer, da so po navedenem zakonu beležniški spisi uživali popolno verodostojnost gledé čina, o katerem so se sklepali in da je bil za posojila, katera so se na nje naslanjala, dovoljen poseben postopek namreč oni brez pooblaščenca, urejen po naredbi z dne 21. maja 1855, št. 95. Toda proti takim spisom ni bilo zabranjeno vgovarjati ponaredbo, ali se sklicevati na dokaz sodnega ali izvansodnega priznanja (izpovedbe), na dokaz po svedokih ali veščakih, na dokaz po prisegi itd. tako, da beležniški spisi niso podajali strankam nobenega boljšega jamstva od privatnih pisem, overovljenih v podpisih, ali od pisem, katera se niso izpodbijala gledé avtentičnosti.

Ker se je na ta način zmatrало kot preveliko breme formalnosti, katero se je zahtevalo za beležniški spis, bilo je popolnoma naravno, da so beležniki sestavljali v privatni obliki spise, kateri so se od njih zahtevali in tako so bili izročeni umešavanju po odvetnikih, agentih in pisarjih.

V 6. členu pooblastil je ta zakon beležnike, da sestavljajo razven privatnih pisem na zahtevanje strank tudi pisma namenjena v nespornih zadevah kateremu koli oblastvu, a praksa, potrjena tudi po neki ministerski naredbi, razširila je to njihovo

pravico tudi na oblast, da smejo zastopati stranke tudi pri razpravah v skrajšanem postopku.

Sodiščem pridržano je pravo, da beležnikom poveravajo naloge sodnih komisarjev, z naredbo z dne 7. maja 1869, št. 120 proglasil se je ta nalog poverjenja kot obvezen za vsa mesta in trge, kjer so ustanovljena sodišča prve instance.

Zakon, s katerim se bavimo, grešil je poleg mnogih napak, med katerimi je tudi ta, da se je beležnike podvrglo nadzorstvo po sodiščih prve instance, strašno v tem, da v njem ni bil jasno označen delokrog, s katerim se naj beležnik bavi, in v kateri naj se ne umešava niti odvetnik niti sodnik.

Konečno so ta zakon, kateri je veljal celih šestnajst let, in pod katerim je beležništvo uprav životarilo, po tolikih tožbah in ljutih naporih zamenili z zakoni z dne 25. julija 1871, št. 75 in 76.

Po teh zakonih je avstrijsko beležništvo, tolikokrat zane-marjeno in toliko prezirano, dobilo lastni delokrog, če tudi še v marsičem omejen, in mu je bilo namenjeno, da izpolni važno misijo na polju praktičnega pravoznanstva.

Novo beležniško zakonodavstvo avstrijsko, akoravno je pridržalo prvotni tip prejšnjih dveh zakonov o beležništvu, je popboljšalo in je dovršilo v nekaterih zadevah.

Tako je bila pohvalna prememba, da se je beležništvo, to eminentno liberalno napravo, oslobodilo njegove podrejenosti sodiščem prve instance, tako da je beležništvo moglo dihati slobodnejše, kar mu je podkrepilo žile. Na to je važno od teh prememb omeniti dolžnost, katera je naložena beležniškim kandidatom, da morajo imeti dveletno prakso pri kakem beležniku; odredbo, s katero se v navadnih razmerah poverava predsedništvo komore kakemu beležniku; takojšno izvršbo dovoljeno v nekaterih slučajih beležniškim spisom; odredbo, po kateri se izvršilni spisi ne morejo ustaviti, nego v enem slučaju, kedar bi se potom inspekcije ali po popolnoma verodostojni listini dokazalo, da so se pri sklepanju ali odpravljanju kakega beležniškega spisa prekršili oni propisi, od kojih je odvisna ali krepost javne listine ali moč takojšnjega izvršila. Isto tako bila je izvrstna naredba, sprejeta v korist beležništva in družbi, s katero se zahteva beležniški akt za veljavnost ženitnih pogodb, pogodb

o prodaji, o meni, za darilne pogodbe brez stvarne predaje, kakor tudi za pogodbe sestavljene po slepcih in gluhih, kateri ne znajo brati, in némcih, kateri ne znajo pisati.

Sedanje beležniško zakonodavstvo avstrijsko pokazuje brez dvoma tu in tam kako napako, ali v obče zmatrati se mora kot velik korak na potu napredka in nadejati se je, da bode avstrijsko beležništvo, morda ne v predolgem času, mogoče dovesti do one stopinje dovršenosti, katero mu odkazuje znanost.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Dolžnik kot lastnik hipoteke ima po §-u 469. obč. drž. zak. sploh pravico, dajati še ne izbrisano zastavno pravico zastran deloma ali v celoti plačane glavnice sporazumno istemu upniku vnovič v varnost na novo napravljenega dolga

Z rzsodbo z dne 31. januarija 1895, št. 596 ugodilo je o krajno sodišče v Brežicah tožbenemu zahtevku:

•Toženka Ana R., posestnica v Z., je dolžna, tožnikovo vsled dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. na njenih zemljiščih vl. št. 141 in 235 kat. obč. P. vknjiženo, po zapisnikih de praes. 6. aprila 1881, št. 2571. in 8. avgusta 1888, št. 7160 od njenih prednikov pripoznano in v kupnem pismu z dne 3. februarija 1890. l. od nje v osebno plačilno obljubo prevzeto vinsko kupnino 200 gld.
po odbitku že iztožene in izvršilno vknjižene polovice . 100 „
torej v ostanku 100 gld.
z 10% obrestmi od 3. januarija 1892. l., to je 3 leta od vročitve tožbe nazaj in tožbene stroške tožniku Francetu C. v 14 dneh v ogib izvršbe plačati.

Zahtevek za pripoznanje 10% obresti za čas od 11. novembra 1891. l. do 3. januarija 1892. l. pa se odbije.◀

Razlogi:

Jožef in Apolonija R. sta v dolžnem pismu z dne 11. novembra 1874. l. pripoznala, da sta tožniku Francu C. kupnino za

vino v znesku 200 gld. z 10% obrestmi dolžna in se je ta dolg zastavnopravno vknjižil pri zemljiščih vl. št. 141 in 235 kat. obč. P., prej urb. št. 470 in gorski št. 479 in 452 ad R. Glasom kupne pogodbe z dne 13. marca 1877. l. sta Jože in Apolonija R. Mihetu J. posestvo gorsko št. 452 ad R. prodala za 100 gld. in kupca Miho J. nakazala, da ima ta znesek plačati njenemu upniku Francu C., sedajnemu tožniku. Kupec Miha J. je ta znesek Francu C. tudi plačal in od njega tudi dobil pobotnico z dne 12. aprila 1877. l. o znesku 100 gld. z dovoljenjem za izbris pri posestvu gorskem št. 452 ad R., pri drugih posestvih Jožeta in Apolonije R. pa je cela tirjatev v znesku 200 gld. ostala še vknjižena. Vknjiženi ostanek te tirjatev in sicer polovico v znesku 100 gld. je pa France C. potem proti Jožetu in Apoloniji R. s tožbo de praes. 9. marca 1878, št. 2366 iztožil ter ž njima sklenil dve sodni poravnavi z dne 13. maja in 28. oktobra 1878. l. ter ju dal izvršilno vknjižiti. Tožnik France C. navaja, da je med tem časom Jožetu in Apoloniji R. drugič posodil 130 gld. in da so pred dne 19. februarja 1881. l. dovršeno eksekutivno prodajo posestev Jožeta R. gorsko št. 479 ad R. in polovice urb. št. 470 ad R. enoglasno tako sklenili pogodbo, da naj velja tistih od Mihe J. prejetih 100 gld. v poplačanje ostanka posojila v znesku 130 gld., 30 gld. sta namreč dolžnika takrat že poravnala, da pa ostaneta dolžna še celo vinsko kupnino v znesku 200 gld., ki je še vknjižena kot obstoječi dolg. Vsled tega dogovora je France C. k najvišjemu ponudku iz Jože R-ovih posestev vl. št. 235 in polovice vl. št. 141 k. obč. P. v zapisniku z dne 6. aprila 1881, št. 2571 celo tirjatev na kupnini za vino iz vknjiženega dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. kot v celem obstoječo prijavil v znesku 200 gld. s stroški in obrestmi v znesku 60 gld. vred. Jože R. je to prijavljenje očitno potrdil in likvidiral in zapisnik pri sodnji podpisal, tako da se je ta tirjatev z razdelilnim odlokom z dne 14. junija 1881, št. 2397, ker najvišji ponudek ni dosegel pasiv, Francetu C. prisodil v delnem znesku 74 gld. 94 $\frac{1}{2}$ kr. France C. je celo tirjatev v znesku 200 gld. pustil vknjiženo, ker je Apolonija R. posestvo Jožeta R. izdražila in je njej dal dovoljenje z dne 24. novembra 1886. l., s katerim se je dala prepisati na posestva Jožeta R. Po dne 7. februarja 1888. l. umrla Apoloniji R. je njen mož Jože R. v zapisniku o razpravljanju zapuščine z dne 8. avgusta 1888, št. 7160 vknjiženo tirjatev Franceta

C. na kupnini za vino v znesku 200 gld. z obrestmi kot v celem obstoječo zopet pripoznal in je glasom prisojilnega pisma z dne 10. novembra 1888, št. 9141 celo zapuščino v znesku 810 gld. 8 kr. iure crediti v svojo lastnino prevzel in se zavezal vse dolgove poplačati. S kupno pogodbo z dne 3. februarija 1890. l. je Jože R. vsa svoja zemljišča svoji nevesti Ani K. pozneje omoženi R. za 900 gld. prepodal in njej nakazal, vknjiženo tirjatev Franceta C. v znesku 200 gld. z 10°/_o obrestmi od 11. novembra 1889. l. in tudi vse druge nevknjižene dolgove plačati, na kar je še Ana R. obrestni za čas do 11. novembra 1891. l. po 20 gld. plačevala. Ker je že prva polovica glavnice iztožena in izvršilno vknjižena, zahteva France C. s predležečo tožbo tudi plačilo druge vknjižene polovice v znesku 100 gld. z 10°/_o obrestmi od 11. novembra 1891. l. vred od Ane R. kot od nje v plačilno zavezo prevzeto tirjatev iz posestev vl. št. 141 in 235 kat. obč. P., kot pravne naslednice Jožeta in Apolonije R., in posebno, ker je razdelitev najvišjega ponudka z dne 16. aprila 1881, št. 3697 že zdavno pravomočna postala, ker so v njej neprisojeni dolgovi pri omenjenih posestvih že izbrisani in ker se je 1894. l. na zadnjem stavku posojilo v znesku 750 gld. v korist Franceta P. vknjižilo. Toženka Ana R. rojena K. v odgovoru bistveno pripoznava trditve tožbe s tem pristavkom, da je Jože R. sam v letu 1881. tožniku sicer ne posojila, ampak na vinski kupnini zopet 130 gld. dolžan postal, kar pa njo ne briga, ker ta dolg nikdar ni bil vknjižen in ni bil od Apolonije R. prevzet. Odločno dalje taji toženka baje skleneno pogodbo kot novacijo zastavne pravice v korist druge polovice glavnice v znesku 100 gld. Franceta C. in še trdi, da je ta druga polovica poplačana. To plačilo glavnice hoče toženka s tem dokazati, da je leta 1890. in 1891. tožniku poslala 100 gld. in 50 gld., tožnik pa je 100 gld. na račun 10°/_o obresti cele glavnice v znesku 200 gld. sprejel, katere obresti od leta 1880. do 1890. vsako leto 20 gld., skupaj do 200 gld. znesejo, dokler toženka še posestnica ni bila; in ker toženka tudi druga plačila obresti niti trdila, niti dokazala ni, je tožnik v zmislu §-a 1416. obč. drž. zak. vpravičen, to plačilo na račun obresti sprejeti in je torej glavna prisega o nasprotni okolščini kot lastna prisega nedopustna. Jože R. kot prostovoljni zastopnik toženke pripoznava, da je leta 1892. na račun obresti 50 gld. plačal, na kar mu je France C. rekel, da še obrestni od enega leta obstoje; in ako-

ravno tožnik taji in hoče 50 gld. na račun drugega dolga sprejeti, se vender strinjajo trditve strank, da torej še obstoji glavnica v znesku 200 gld. z obrestmi od 11. novembra 1891. l.

Merodajno za predležčo pravdo je prašanje, je li res, da so resnično stranke, kakor tožnik trdi, ustmeno pogodbo sklenile in da sta dolžnika upniku še ne izknjiženo zastavno pravico že prej plačane glavnice dala v korist poznej sklenenega novega posojila in je li ta pogodba proti toženki Ani R. kot posestnici hipoteke in pravni naslednici tedajnih posestnikov po zakonih veljavna in pravno obvezna. Na to vprašanje mora se odgovoriti pritrdilno. Faktična ustanovitev pogodbe med Francetom C. in Jožetom R. je dokazana po vsebini likvidacijskega zapisnika z dne 6. aprila 1881, št. 2571 in razdelitve najvišjega ponudka proti Apoloniji R. kot zdražiteljici posestev Jožeta R. in je tudi razdelitev in priznavanje Jožeta R. pravoveljavno, in Jože R. je tudi kot njen naslednik celo vknjiženo glavnico v znesku 200 gld. kot obstoječo priznal in likvidiral. Dokazana pogodba pa tudi proti toženki Ani R. velja, ker je s kupno pogodbo z dne 3. februarja 1890. l. vknjiženo glavnico v znesku 200 gld. in tudi vse nevknjižene dolge Jožeta R. v svojo plačilno zavezo prevzela, vsled česar je tudi pogodba proti njej pravno obvezna. Dopustna in veljavna je pogodba v zmislu §a 469. obč. drž. zak., ker ima dolžnik kot lastnik hipoteke sploh pravico dajati še ne izbrisano zastavno pravico za deloma ali v celoti plačano glavnico sporazumno istemu upniku vnovič v varnost na novo dobljenega posojila ali napravljenega dolga. Tožba je torej zakonito vtemeljena in se je moralo po zahtevku tožnika razsoditi, le obresti od časa pred 3. januarjem 1892. l. so že zastarele in so se torej odbile (§ 1480. obč. drž. zak.).

Na apelacijo toženke je pa višje deželno sodišče Graško z razsodbo z dne 13. marca 1895, št. 2781 razsodbo I. inštancije pre naredilo in razsodilo:

»Toženka Ana R., posestnica v Z. je dolžna, tožniku vsled dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. na njenih posestvih vlož. št. 141 in 235 kat. obč. P. vknjiženo, po zapisnikih de praes. 6. aprila 1881, št. 2571 in 8. avgusta 1888, št. 7160 od njenih prednikov pripoznano in v kupnem pismu z dne 3. februarja 1890. l. od nje v osobno plačilno obljubo prevzeto vinsko kupnino

v znesku 200 gld.
 po odbitku že iztožene in izvršilno vknjižene polovice 100 „
 torej v ostanku 100 gld.
 z 10% obrestmi od 3. januarija 1892. l. in tožbene stroške plačati, pa le tedaj, ako ne stori po Jožetu R. glavne prisege:

I. »da, kolikor ve in se spominja, ni res, da je v letu 1881. pred izvršilno prodajo tožnik z zakonskima Jožetom in Apolonijo R. sklenil pogodbo, da naj velja od Mihe J. dne 12. aprila 1877. l. na račun vknjižene vinske kupnine plačani znesek 100 gld. kot plačilo poznejše nevknjižene vinske kupnine 100 gld. in da ostaneta Jože in Apolonija R. tožniku dolžna še celo vknjiženo vinsko kupnino 200 gld.« in ako stori tožnik sledečo glavno prisego:

II. »da, kolikor ve in se spominja ni res, da je v aprilu 1890. l. toženka po Jožetu R. ml. plačala 100 gld. na račun od nje v kupni pogodbi z dne 3. februarja 1890. l. prevzetega dolga.« — Drugače se tožbeni zahtevek odbije.«

Razlogi:

Tožnik trdi, da je toženka v kupni pogodbi z dne 3. februarja 1890. l. pri njenih posestvih zastavnopravno zavarovano vinsko kupnino iz dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. v plačilno zavezo prevzela. Gramatikalično razlaganje kupne pogodbe potrди tudi istinitost te tožnikove trditve. Zaveza toženke je pa v obče omejena z obsegom asignacije. Ona vstopi kot asignatinja v dolžnostno razmerje asignanta in ima torej vse vgovore, ki njemu in pa njej samej pristojijo. Toženka mora torej zahtevani delež 100 gld. s 3 letnimi 10% obrestmi vred plačati, ako s svojimi jej pristoječimi vgovori ne dokaže, da je ta tirjatev že plačana. Miha J. je res plačal večkrat omenjeno vinsko kupnino v deležu 100 gld. dne 12. aprila 1877. l., pogodba pa, kakor jo tožnik trdi, da naj velja namreč še ne izknjižena zastavna pravica zastran plačanega vinskokupninskega deleža 100 gld. za poznejšo vinsko kupnino 100 gld., je pa očitvidno veljavna in tudi za toženko obvezna, ker to, kar dolžnik in zastavni upnik v okviru zastavne pravice dogovorita, ne zadane interesov tretjih oseb. Tak dogovor je pa za to pravdo važen, ker pri njegovem obstoju tudi hipotekarični dolg v deležu 100 gld. s pr. še obstoji, in ker zamore potem daljni vgovor plačila pravdo odločiti. Spoznalo se je torej, ker se izjave

v zapisnikih z dne 6. aprila 1881. l. in z dne 8. avgusta 1888. l. tudi lahko drugače razlagajo, I. na glavno prisego o dogovoru gledé zaveze zastavne pravice, in II. na glavno prisego o plačilu zneska 100 gld. Če se stori le glavna prisega II, vršil se je torej prenos zastavne pravice na poznejši dolg in tedaj plačilo ni izkazano. Če tožnik tudi prizna obrestna plačila, vendar ni plačilo obrestij za zadnja 3 leta izkazano in se je moralo v tem slučaju po tožbenem zahtevku razsoditi. Če se pa prisega pod I stori, v kojem slučaju ista pod II odpade, tedaj se prenos zastavne pravice za poznejši dolg ni dogovoril in se ima tožbeni zahtevek odbiti, ker je hipoteka vsled plačila Mihe J. vgasnila. Če se pa ne stori nobena dopuščenih priseg, se mora tožba tudi odbiti, ker je v tem slučaju dokazan prenos zastavne pravice in pa plačilo toženke po Jožetu R. ml. v znesku 100 gld. Obresti zamorejo se pa le v znesku 1 gld. 66²/₃ kr. v poštev vzeti. Za iste se pa ne gledé na trjeno obrestno plačilo 50 gld. že zato ne more ozir jemati, ker tožnik že sam prizna, da je toženka na skupni znesek 200 gld. za čas do 11. novembra 1891. l. na obrestih 20 gld. plačala.

Najvišje sodišče je pa z razsodbo z dne 6. junija 1895, št. 6576 na revizijsko pritožbo tožnika prenaredilo obe nižji razsodbi ter razsodilo:

Toženka Ana R. je dolžna tožniku vsled dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. na njenih posestvih vl. št. 141 in 235 kat. obč. P. vknjiženo, od nje v kupnem pismu z dne 3. februvarija 1890. l. v osebno plačilno obljubo prevzetó vinsko kupnino v znesku 200 gld.
po odbitku že iztožene in izvršilno vknjižene polovice 100 „
torej v ostanku 100 gld.
z 10% obrestmi od 3. januvarija 1892. l. plačati, pa le tedaj, ako stori tožnik mu naloženo glavno prisego: »da, kolikor ve in se spominja, ni res, da je toženka v aprilu 1890. l. po Jožetu R. ml. plačala 100 gld. na račun od nje v kupni pogodbi z dne 3. februvarija 1890. l. prevzetega dolga.« Stroški apelacije in revizije obeh strank se pobotajo. :

Razlogi:

V tej pravdi gre le za to, če je toženka v kupni pogodbi z dne 3. februvarija 1890. l. v resnici v svojo plačilno zavezo prevzela iztoženo, z zastavno pravico zavarovano vinsko kupnino, ali pa če

se, kakor ona trdi, delež v znesku 100 gld. od celega njej nakanazanega dolga 200 gld. le oziroma na poznejšo, z zastavno pravico nezavarovano tirjatev v znesku 100 gld. Tožnik prizna, da se je zastavnopravno zavarovana tirjatev 200 gld. v deležu 100 gld. temeljem kupne pogodbe z dne 13. marca 1877. l. od Mihe J. poplačala glasom pobotnice z dne 12. aprila 1877. l. in da je z oziroma na to plačilo svojo zastavno pravico zastran cele tirjatve 200 gld. opustil z dovoljenjem izknjižbe, pa le pri imenovanem proč prodanem svetu gorskem št. 452 ad R., in trdi, da se je pa z dolžnikoma Jožefom in Apolonijo R. pogodil, da ima pri drugih posestvih še vknjižena zastavna pravica biti tudi v varnost poznejše nezavarovane vinske kupnine, ravno tako, kot bi se plačilo po Mihi J. ne bilo vršilo. S pravico je višje deželno sodišče tako pogodbo za razsojo pravde za merodajno spoznalo in se v tem oziru sklicuje na dotične stvari primerne višjesodne razloge. Daljnega dokaza te od toženke oporekane pogodbe pa po stanju aktov ni treba; kajti s tem, da je Jože R. kot dolžnik v likvidacijskem zapisniku o skupilu posestev gorskega št. 479 in zemljiščne polovice št. 470 ad R. dne 6. aprila 1881. l. torej dalje časa po plačilu vršivšem se od Mihe J. pravni obstoj tirjatve iz dolžnega pisma z dne 11. novembra 1874. l. v znesku 200 gld. z obrestmi vred in dotične zastavne pravice v zmislu dotične prijave priznal, da se je s pravomočnim razdelilnim odlokom okrajnega sodišča v Brežicah z dne 14. junija 1881, št. 2571 v zmislu te likvidacije v plačilni zavezi Apolonije R. se nahajajoče skupilo razdelilo in nakazalo, da je Jože R. po smrti zadnje imenovane tirjatev 200 gld. kot vknjiženo tirjatev mej zapuščinske dolgove postavil in jo glasom prisodila z dne 10. novembra 1888, št. 9141 kot tako z drugimi dolgovi vred v plačilo prevzel, je on jasno svojo voljo pokazal (§ 863. obč. drž. zak.), da hoče pripoznati oporekani pogodbi podoben pravni položaj in se torej ne more dvomiti, da je v kupni pogodbi z dne 3. februarja 1890. l. na toženko storjeni nakaz za predmet imel zastavno-pravno zavarovano skupno tirjatev. Z oziroma na to mogel je v nadsodni razsodbi tožniku naloženi dokaz po glavni prisegi I odpasti. Z oziroma na toženki pridržani dokaz plačila po glavni prisegi II morala se je pa potrditi višjesodna razsodba iz njenih razlogov. Ker imata torej apelacija toženke in pa revizija tožnika deloma uspeh, se obojestranski pritožni stroški mej saboj pobotajo. *F. Čulk.*

b) O vsakomer, ki ni v skrbstvu zaradi besnosti, blaznosti, ali slaboumnosti, domneva se, da je pri čisti pameti. — Kdor protivno trdi, ima to strogo dokazati.

Tožnikov T., E., A., L., N. in G. G., M. K. roj. G. zahtevanje, izraženo zoper M., R. in E. G. v tožbi de pr. 27. oktobra 1891, št. 6780:

a) oporoka J. G., umrlega v Trstu 9. junija 1890. leta, proglša se v zmislu določeb §-ov 565. in 566. obč. drž. zak. nično in brez vsake pravne kreposti;

b) o zapuščini rajnika J. G. ima se vsled tega uvesti in vršiti zapuščinska razprava na podlagi zakonitega nasledstva po §-u 727. obč. drž. zak.;

c) toženke so dolžne povrniti tožnikom pravdne troške. — odbilo je deželno sodišče v Trstu z rzsodbo z dne 22. avgusta 1894. št. 4614 iz teh-le

razlogov:

S poslednjo svojo voljo, napravljeno v Trstu 1. aprila, prav za prav 1. maja 1890. leta in nahajajočo se v prilogi, ki je priložena tožbi pod A), razpoložil je J. G. z vsem svojim imetjem na slučaj smrti in tožniki, ki trde, da ni bil imenovani oporočitelj svesten samega sebe, kedar je delal omenjeno oporoko, zahtevajo, da se proglasi ista za nično in brez pravne kreposti in da se o zapuščini oporočitelja J. G. uvede zapuščinska razprava na podlagi zakonitega nasledstva. Tožniki so sicer dokazovali, da J. G. ni bil pri čisti pameti, kedar je delal oporoko, a tega dokazali niso. Res je sicer, da je bil rajnik J. G. glasom zaprisežnih raznih svedokov, v pravdi zaslišanih, izreden človek, ekscentričen in isto tako je res, da sta zdravniška zvedenca dr. E. G. in dr. E. Z. soglasno izrekla, da je imenovani oporočitelj bil neumen že od 1889. leta dalje in da je bil tudi neumen, kedar je delal oporoko pod A); — a v kljub temu ni moglo sodeče sodišče smatrati le-to mnenje obeh zdravnikov veščakov takim ravnalom, od katerega ne bi se smelo oddaljiti in to tem bolj, ker se isto ne opira na to, kar je v pravdi navedeno. K osebam, ki zaradi bolezni na duhu niso sposobne razsojati o škodljivih posledicah svojih dejanj, šteje občni naš državljanski zakonik v 21. svojem paragrafu besne, blazne in slaboumne. Isti ranocelci in isti dušeslovci (psihologi), ki si vzajemno

prisvajajo pristojnost (kompetenco) gledé razsojevanja o duševnem stanji, ne soglašajo v svojih mnenjih, kedar jim je določevati in določiti ali besnost, ali blaznost, ali pa slaboumnost; nekateri ustanavljajo namreč po več, nekateri pa po menj vrst in stopinj duševnih bolezni, ki vplivajo na državljanski stan človeka in ker je torej neštevilnih stopinj slaboče ali nedostatka uma, ki jako otežujejo pravne razsodbe v civilnih in kazenskih stvareh, bila je dolžnost sodečega deželnega sodišča, da preišče pred vsem ono samo vse podatke, na podlagi katerih sta izrekla svoje mnenje že imenovana zdravniška veščaka o duševnem stanji oporočitelja J. G. Z medsodbo (vmesno razsodbo) z dne 10. maja 1893, št. 3231 bil je pripuščen dokaz po zdravniških zvedencih, da bi se določilo: »je-li ima se iz okolnostij, izvirajočih iz poročila pod S) in iz izpovedi svedokov, v pravdi zaslišanih, zmatrati gotovim, da je oporočitelja J. G. trapila velika otožnost in neizmerna strast (manija) in je li ta velika otožnost le-ta neizmerna strast in sploh le-ta pretresba njegovega uma vladala že pred 1. majem 1890. leta,« — a oba zdravnika-veščaka, ne da bi se tesno držala njima odkazane naloge, da bi namreč presojala samo okolnosti, o katerih so govorili razni svedoki, v pravdi zaslišani, in poročilo upraviteljstva meščanske bolnišnice z dne 3. junija 1890, št. 3906 pod S), glasom katerega je bil sprejet 20. maja 1890. leta J. G. v opazovalnico tržaške meščanske bolnišnice, prekoračila sta samolastno svojo nalogo, kajti zašla sta, da si v to povse nepoklicana, v pretresavanje pravnih spisov in zlasti v pretresavanje odgovora in duplike, da, zašla sta celo v pretresavanje stvarnega vprašanja gledé neveljavnosti poslednje volje pod A) in bavila sta se vrh tega tudi o atavizmu, o dedinski bolezni, katera da vlada v družini, odnosno v rodbini oporočitelja J. G., in celo o avtopsiji njegovega trupla, da si o vsem tem ni bilo nobenega govora v vseh pravnih spisih. Radi tega treba je izločiti iz njiju zdravniško-veščakovega sestavka ne samo vse to, kar sta napisala o vsem tem, nego tudi vse ono, kar sta v istem svojem sestavku samolastno navedla o netočnosti odgovora, ki ga je dal svedok G. M. na stavljena mu vprašanja, o vprašanih, ki sta jih ona dva izvansodno stavila dr. S. P. in dr. E. G. zdravnikoma v mestni bolnišnici in o odgovoru, ki sta ga ona dva njima dala na odnosno njiju vprašanje, o pretresovanji in uvaževanji izvirne oporoke oporočitelja J. G., o izpovedbah C. G. in njenega

sina E. G., ker sta oba pravdna stranka, o moralnem svojem pre-mišljevanji o rajnem J. G. in o določbah njegove poslednje volje, kajti sodeče sodišče smelo bi se na vse te novote le tedaj ozirati, kedar bi tožniki bili dokazali, da jim je bilo pripuščeno, navesti je v pravdi. Predno je napravil J. G. oporoko svojo pod A), ni bilo preiskano duševno njegovo stanje v zmislu §-a 273. obč. drž. zak., oduosno §-a 134. zak. z dne 23. maja 1873, št. 119. drž. zak. niti po obeh imenovanih zdravnikih dr. E. G. in dr. E. Z., niti po drugih zdravnikih, in izvensodna opažanja, o katerih sta govorila zdravnika dr. S. P. in dr. E. G., ki sta bila kot priči v pravdi zaslišana, vršila so se dokaj dni po 1. maji 1890. leta torej potem, ko je on svojo oporoko naredil. Na podlagi vsega tega je omajano in pretresano v svojih temeljih navedeno mnenje zdravniških veščakov in to tem bolj, ker je v protislovji s pravnimi proizvajanjmi in zlasti z vele-važnimi izpovedbami raznih prikladnih svedokov, — in torej ne more le to zdravniško-veščakovo mnenje stvarjati prav nobenega ravnila pri razsojevanji sporne stvari. Na temelji soglasnih izpovedeb odvetnika dr. A. P. in njegovega pisarja V. C. dokazane so odločilne okolnosti, da je bil prišel J. G. v pisarno imenovanega odvetnika še pred 1. majem 1890. leta z nekim spisom, ki je imel sedem ali osem vrst in ki ga je sam sestavil, pisal in podpisal in v katerem je imenoval svojimi dedinjami svoje sestre, denašnje toženke, da se mu je ponudil odvetnik dr. A. P., ko je videl, da je ta spis bil nekako nedostaten po svoji obliki, ker je imel tudi neke popravke in ker ni bil po tem takem povse pravilen, da mu sestavi on sam drugo oporoko po zakonitih predpisih na podlagi istega spisa in da je J. G. vse to zahvalil in odobril, in da je odvetnik dr. A. P. na temelji ravno omenjenega spisa, s katerim bi se bila lahko prištedila le-ta pravda, ako bi ga bili predložili po smrti J. G. njegovi nasledniki, in sploh na temelji načrtanj istega rajnika, sestavil oporoko pod A), ki jo je potem dne 1. maja 1890. l. v pisarni odvetnika dr. A. P. prepisal, odnosno pisal in podpisal sam oporočitelj J. G. vpričo vseh treh prikladnih svedokov, ki so jo nato v njegovi navzočnosti sopodpisali kot svedoki poslednje njegove volje. Tako pazno in oprezno, kakor je postopal pri vele-važnem opravilu oporočitelj J. G., ne more postopati nego človek, ki je pri čisti pameti, pri polni zavednosti, in niti pomisliti ni možno, da bi brezumen človek pri takem opravilu tako pravilno postopal,

kakor je postopal oporočitelj J. G. Ne samo v Trstu, nego daleč na okoli slove odvetnik dr. A. P. po svoji poštenosti in po strogi svoji vestnosti in radi tega mora se naravnost izključiti, da bi bil mogel on pomagati človeku, ki ni svesten samega sebe, da napravi pred njegovimi očmi kak nezakonit praven spis in zlasti še tak velevažen spis, kakor je oni pod A).

Isto tako more se zmatrati dokazanim na podlagi izpovedeb raznih svedokov, ki so občevali z oporočiteljem J. G., ali ki so sploh njemu se približevali, bodi si prijateljski, bodi si v poslovnih stvareh, predno je napravil oporoko pod A), in to zlasti na podlagi izpovedeb svedokov J. Sc., A. K. viteza pl, Z., K. D., dr. F. R., A. T. P. podpiranih bistveno po izpovedbah drugih svedokov, da je kazal oporočitelj J. G. v vseh svojih poslovih dovršeno znanje stvari, da je kaj dobro in oprezno mislil na posledice svojih dejanj, da je znal obrazloževati in kaj oprezno zastopati svoje poslove in tudi razborito razpolagati z imetjem svojim in da se ni pri njem in na njem zapazilo nikdar kaj tacega, po čemer bi se soditi moglo, da je um njegov pretresen. Oporočitelj J. G. ni bil v sodnem skrbstvu v zmyslu §-a 273. obč. drž. zak. ne zaradi besnosti, ne zaradi blaznosti, ne zaradi drugih duševnih bolezni, navedenih v §-ih 21. in 48. obč. drž. zak., on ni imel nujnih dedičev, in radi tega mogel je razpolagati s svojim imetjem za živa in za slučaj smrti, kakor je sam hotel. Že več časa pred njegovo smrtjo niso bili ž njim denašnji tožniki v najboljšem prijateljstvu zaradi dogodivših se nevsječnostij. On je živel z denašnjimi toženkami in radi tega je čisto naravno, da se jim je skazal blagodarnim za vse skrbi in za vse postrežbe, ki so ž njim imele in da je v oporoki svoji prezrl druge svoje več ali manj bližnje sorodnike. Z ozirom na take družinske razmere ne more se videti v oporoki pod A) ničesar drugega, nego pravo izražanje poslednje volje oporočitelja, ki je bil v posesti takih duševnih močij, da je prav dobro vedel in znal, kaj je delal, kajti človek s pretresenim umom bil bi napravil v sličnih družinskih razmerah tako oporoko, ki bi bila z istimi ravno v protislovji, in ako se konečno še ozira na to, da se veljavna poslednja volja mora zmatrati po naših zakonih činom, ki se ima spoštovati v vsem svojem obsegu, ni moglo sodeče sodišče na podlagi vsega tega imeti zdravniško-veščakovo mnenje obeh zdravnikov dr. E. G. in dr. E. Z. ravnilom gledé duševnega stanja rajnika J. G. Radi tega

ni tudi moglo zmatrati z mirno vestjo dokazanim, da oporočitelj ni bil pri čisti pameti, ko je delal oporoko pod A) in je moralo odbiti tožnikov zahtevanje ter obsoditi je po §-u 398. ces. pat. z dne 1. maja 1881, št. 13. z. j. z. in po §-u 24. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak. v povračilo pravnih stroškov.

Višje deželno sodišče za Primorsko je na apelacijo tožnikov premenilo z odločbo z dne 24. oktobra 1894, št. 4139 izpodbijano rzsodbo prve sodne instance in ugodilo je zahtevanju tožnikov ter obsodilo vrh tega toženke v povračilo sodnih stroškov prve in druge sodne instance, opiraje se na te-le

razloge:

Ako se dokaže s svedoki, ali z veščaki, ali na drug verodostojen način, da je bil oporočitelj, da si sodno ni bil proglašen slaboumnim po §-u 273. obč. drž. zak., zares na umu bolan, kedar je delal svojo oporoko, treba je, kakor se posnema iz določeb §-ov 566. in 567. obč. drž. zak., proglasiti njegovo oporoko za neveljavno, ako ne bi nasprotna stranka dokazala, da je bila oporoka storjena za vedrih njegovih trenutkov. Iz ogromnega dokaznega gradiva, ki so ga podali tožniki po svedokih, med katerimi so velevažni zlasti trije, ker so zdravniki, in po zdravniških veščakih mora se z vso gotovostjo imeti dokazanim, da je bil J. G., kedar je delal oporoko pod A), ki ima datum 1. aprila, da si je bila storjena dne 1. maja 1890. leta, silno bolan na svojem umu in sicer tako močno, da ni vedel kaj je delal. In zares iz izpovedeb svedokov dr. S. P. in dr. E. G., ki sta oba psihijatra, razvidi se jasno, da sta prvi in drugi med 15. in 20. majem 1890. leta opazila na J. G. že jako razvito veliko otožnost, združeno z domišljijo, da se ga preganja in da sta radi tega svetovala njegovim ljudem, da bi ga spravili v opazovalnico mestne bolnišnice, kamor je bil tudi sprejet glasom poročila pod S) dne 20. maja 1890. leta in kjer je tudi dne 9. junija istega leta sam sebe usmrtil. Po prikaznih boleznih, o katerih sta govorila ravno imenovana oba psihijatra v sodnih svojih izpovedbah in v katerih je pripovedoval tudi psihijater dr. J. G., voditelj tržaške norišnice, da je namreč opazal na J. G. že v drugi polovici 1889. leta, prišla sta oba zdravnika dr. E. G. in dr. E. Z., za ta čin kot sodna veščaka poklicana, do zaključka, da je J. G. duševna bolezen bila pri njem že stara in da je imel

to bolezen v sebi že pred 1. majem 1890. leta in sicer od 1889. leta dalje pa do svoje smrti. S tem zaključkom, ki ima v sebi tudi izrek, da ni bil J. G. svesten samega sebe onega dne, katerega je delal oporoko pod A), nista prekoračila mej svoje naloge, nego vestno uvaževala izpovedbe in izražanja že imenovanih treh psihijatrov in sta morala po vesti svoji izreči, da pokojni J. G. ni delal oporoke svoje pod A) pri polni zavednosti, kakor zahteva to določba §-a 565. obč. drž. zak. In ta del njiju soglasnega izreka je podpiran po raznih drugih okoliščinah. Podpirajo ga namreč: prikazen bolezn, ki jo je opazil zdravnik dr. S. P. na J. G. že pred 1. majem 1890. leta in sicer početkom 1890. leta meseca aprila in v prvi polovici meseca maja istega leta in mnenje tega zdravnika, da J. G. ni mogel biti svesten samega sebe, kedar je delal oporoko pod A); izpovedbe dr. E. G., ki soglašajo z onimi zdravnika dr. S. P., da je bolezen, katero je on v prvič opazil meseca maja 1890. leta na J. G., trajala pri njem ne samo od nekaj dni, nego že dolgo časa; izpovedbe svedoka A. K. vit. pl. Z., iz katerih se razvidi, da je večkrat občeval z J. G. in da si je le-ta, zlasti v poslednjih mesecih pred smrtjo svojo, zabival v glavo, da ga proganjajo, da je J. G. večkrat tudi čudno in neskladno govoril kakor človek, komur se v glavi nekaj meša; izpovedbe svedoka M. M., ki je pripovedoval o vedenji J. G. na njegovem potovanji meseca aprila 1890. leta in ki je napravilo na njega (svedoka) tak vtis, kakor da je J. G. bil znorel; razburjeno vedenje, ko je sila težko in s pogreškom, že navedenim gledé datuma, pisal v pisarni odvetnika dr. A. P. oporoko pod A), kar sta potrdila soglasno svedoka K. D. in V. C.; izredno njegovo čudno vedenje ves teden potem, ko je napravil oporoko pod A), o čemur je obširno pravil svedok V. C., in namera, ki jo je sam izrazil že meseca aprila 1890. leta, da hoče sam sebe usmrtiti, kar sta navedla svedoka V. C. in dr. S. P. in sicer poslednji s pristavkom, da ga je vsled tega priporočal njegovim ljudem v posebno varstvo. Nasproti ogromnemu temu dokaznemu gradivu, ki že samo na sebi zadošča, da se proglasi, ne gledé na imenovanih obeh zdravnikov veččakov soglasni izrek, da je bil J. G. neumen, kedar je delal oporoko pod A), nimajo prav nobene važnosti navedbe svedokov J. Sc. in dr. T. R., da nista zapazila na njem nobenih nerednostij in nepravilnostij, kajti niti določeno ni, kdaj sta poslednjič ž njim občevala. Vrh tega posnema

se iz izpovedeb svedoka M. M., da se je isti dr. T. R. njemu nasproti izrazil, da se meša J. G. v glavi že več, nego leto dni. Temu ne nasprotujejo izpovedbe odvetnika dr. A. P., ki je sestavil oporoko pod A), glasom katerih ni zapazil nič nenavadnega v duševnem stanju oporočitelja J. G., kajti tudi tu je treba opozoriti na to, da je isti odvetnik, kakor je povedal svedok V. C., nekoliko dni po 1. maju 1890. leta, bil naročil svojim pisarjem, da bi ne ugajali zahtevam J. G., češ, da nima več glave na svojem mestu in da on sam ne izključuje v sodnem svojem svedočenju, da ni morda izjavil bojazni še isti dan, ko je bila napravljena oporoka pod A), da se J. G. lahko usmrti. Niti v tem, da je oporočitelj J. G. še sposoben bil, spisati svojo oporoko, ne more se videti dokaza, da je bil pri čisti pameti, kajti že navedeni dokaz po zdravnikih-veščakih, opirajoč se na razne izkušnje, dokazuje neovrznim načinom, da se mnogim umobolnim osobam ne oslabi sposobnost za pisanje. Konečno toženke nikakor niso dokazale, da je imel J. G. vedrih trenutkov, kedar je delal oporoko svojo; in oba že imenovana zdravnika - veščaka izrekla sta tudi v tem oziru neovržno, da pri taki bolezni na umu, na kakoršni je trpel J. G., je izključena možnost vedrih trenutkov. V pravnih spisih ni navedeno dostatnih oporogledé družbinskih razmer, v katerih je živel oporočitelj, dokler je na umu še zdrav bil, z današnjimi tožniki in toženkami in zaradi tega nimajo razlogi, ki so jih v tem oziru izrazili nižji sodniki, nobenega pravnega temelja. Na podlagi vseh teh uvaževanj in ne gledé na vsa daljna pojasnila dokaza po zdravnikih-veščakih, opirajoča se zlasti na atavizem, ki so ga toženke le po nekaj oporekale in na izid raztelesenja rajnika J. G., pri katerem sta našla zdravnika-veščaka potrditev zdravniško veščakovega svojega mnenja, moralo je višje sodišče premeniti rabsodbo nižje instance, proglasiti oporoko rajnika J. G. nično, rabsoditi, da se uvede po istem pokojniku zapsušćinska obravnava na podlagi zakonitega nasledstva ter obsoditi toženke v povraćilo sodnih stroškov, narastlih v prvi in drugi sodni instanci.

Vsled redne revizije, oglašene po toženkah, je pa najvišje sodišće na Dunaji premenilo z odloćbo z dne 15. maja 1895, št. 1925 rabsodbo višjega deželnega sodišća, uveljavilo z nova rabsodbo deželnega sodišća tržaškega ter obsodilo tožnike v povraćilo

stroškov povzročenih toženkam v drugi in tretji sodni instanci iz naslednjih

razlogov:

Kot podlago svoje tožbe navedli so tožniki trditev, da je bil J. G. neumen, kedar je delal oporoko svojo pod A), in o tem se ne more dvomiti, da so oni dolžni, to trditev dokazati, ako hote zmagati. Tega pa tožniki nikakor niso dokazali. Sklicuje se gledé vsebine izpovedeb svedokov na razloge prve instance in se omenja, da so vsi svedoki, natanko zaslišani o postopanju pri napravljani oporoke pod A), opisali vse to postopanje tako jasno, da se mora prav gotovim imeti, da je oporočitelj prav dobro vedel, kaj dela. Ni torej dokazano, da je bil znorel. A ni drugi svedoki ne stvarjajo dokaza v tem zmislu, kajti njih izpovedbe po nekaj ne temelje na tem, kar so oni sami videli in slišali, po nekaj so pa nejasne in nedoločne. O sami okolnosti, da je bil oporočitelj J. G. neumen, kedar je delal oporoko svojo, in sploh, da ni bil takrat pri polni zavednosti, niso ponudili tožniki nobenega neposrednjega dokaza po svedokih. Kolikor se dostaje pa dokaza po zdravnikih-veščakih, ni možno ga nikakor uvaževati. Zdravnika veščaka, ki sta imela izreči svoje mnenje na temelji izpovedeb svedokov, njima v to svrho prepuščenih in na podlagi poročila pod S), ki je samo na sebi brez vsake važnosti, nista se držala te svoje naloge, nego navedla sta okolnosti, o katerih se ni bilo v pravdi govorilo in konec temu je tak, ki je naravnost v protislovji z okolnostmi dokazanimi po svedokih. Ker se torej tožnikom nikakor ni posrečil dokaz, kateri je zadeva, in ker niso toženke dolžne, dokazati veljavnost izpodbijane oporoke, jasno je, da nima tožba nobene pravne podlage. Zaradi tega bilo je znova uveljaviti razsodbo deželnega sodišča in obsoditi tožnike v povrnitev stroškov za pravne leke.

T.

e) Kot sodna oseba v zmislu §-a 589. obč. drž. zak. sme pri sodni oporoki sodelovati tudi zaprisežen dijurnist.

A. M. napravil je oporoko pred sodno komisijo, obstoječo iz c. kr. okrajnega sodnika in zapriseženega dijurnista K.

Po smrti oporočnika se je oporoka razglasila ter je na podlagi iste Al. M. nastopil dedščino,

Fr. M. pa se je oglasil za dediča po zakonu ter vložil tožbo na neveljavnost oporoke. Trdil je, da sodna komisija ni bila sestavljena tako, kakor zahteva § 589. obč. drž. zak., ker se dijurnist K. — akoravno zaprisežen — ne more smatrati kot s prisego zavezana sodna oseba, ker ni nastavljen pri sodišču kot c. kr. sodni uradnik. Svoje mnenje podpiral je s tem, da je sprejem oporoke akt, za katerega zakon zahteva strožje formalnosti nego za navadne zapisnike ter se skliceval na analogijo v notarskem redu, glasom katerega se mora notarijatska oporoka napraviti pred dvema notarjema ali pa pred enim notarjem in dvema drugima pričama.

Okrajno sodišče v K. je z rzsodbo z dne 19. januarija 1895, št. 425 tožbo odbilo.

Razlogi:

Sprejem ustne oporoke pred sodiščem je sodni akt, kakor vsaki narok, pri katerem se s strankama ustno obravnava. Po §-ih 188. in 247. pat. z dne 3. maja 1853, št. 81. drž. zak. vrše se take obravnave pred jedno sodno osebo in zapisnikarjem, kateri more biti tudi zaprisežen dijurnist (min. nar. z dne 21. januarija 1855, št. 25120). Da bi moral pri obravnava, pri katerih se sprejema poslednja volja biti sodnik in kot zapisnikar kak sodni uradnik, ne tirja noben zakon. Tudi ni res, da bi bilo pri takih obravnava, treba večje formalnosti.

Višje deželno sodišče v Gradcu je na tožnikovo apelacijo z rzsodbo z dne 6. marca 1895, št. 2510 potrdilo rzsodbo okrajnega sodišča iz njegovih razlogov, katerim je dodalo še sledeče: Ni dvojbe, da je pri sodišču nastavljen in zaprisežen dijurnist, ki se uporablja za sodna opravila, sodna oseba v zmislu §-a 589. obč. drž. zak., ker je pri tem odločilno to, da se taka oseba uradno privzame, da izvrši pod uradno avtoriteto sodno in uradno dejanje, ne pa to, da taka oseba za uradna dejanja od države ni stalno nameščena, temveč službuje le na podlagi osebne pogodbe. Tudi dotična zakonita določba ne govori o sodnih uradnikih, nego o sodnih osebah.

Izvanredno revizijo tožnikovo je najvišje sodišče odbilo z rzsodbo z dne 7. maja 1895, št. 4987.

Dr. K. Ź.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnčkoga društva u Zagrebu prinaša v br. 7. za mesec julij sledeče razprave: Sirotinska povjerenstva u gradovima. Napisao dr. F. J. Spevec. Nastavak. — Poštansko pravo u zemljah krune ugarske. Napisao dr. Stjepan Radits. — Primjetbe k osnovi steč. reda u nas od g. A. Rušnova. Napisao Ignjo Wagner. — Ta številka prinaša tudi slučaje iz državlanskega in kazenskega prava ter iz upravne prakse in jedno odločbo kr. finančnega upravnega sodišča, književna poročila in razne vesti.

Die sogenannten zweigliedrigen Verträge insbesondere die Verträge zu Gunsten Dritter nach gemeinem und oesterreichischem Rechte. Dr. Armin Ehrenzweig. — Na Dunaji 1895. — Manz. — 8°. 193 str. To knjigo naznanih smo že enkrat na tem mestu. Z ozirom na stvarino, katera se obdeluje v tem delu, zdi se nam vredno opozarjati na njo še enkrat in podajamo ob enem vodilna načela, katera razpravlja pisatelj.

Knjiga peča se v prvem delu s pogodbami v prid tretjim osebam, v drugem delu pa obravnava razcepljenost strankinih vlog pri obligatorični pogodbi. Pisatelj obravnava najprej, ne oziraje se na določila pozitivnega prava, bistvo pogodb v prid tretjim osebam in iz njih izvirajoča vprašanja. Po pisateljevih izvajanjih zadobi tretji le izjemoma takoj s sklepom pogodbe pravico iz nje, navadno sklicevati sme se na pogodbo še le, kedar se mu je po kontrahentih prostovoljno naznanila. Ni pa treba, da bi tretji izrecno sprejel pravico, zadošča, da je ne odkloni. Za nas je največjega zanimanja pisateljeva razlaga §-a 1019. obč. drž. zak. Pisatelj skuša iz početka te zakonite določbe dokazati, da določuje § 1019. obč. drž. zak. pogodbo v prid tretji osebi v tem zmislu, da se tretjemu napravi oferta za korist, katera oferta postane perfektna s tem, da se mu naznani, da se je pogodba sklenila. Mandant je tretjemu zavezan iz pactum de contrahendo, kateri se je sklenil med njim in tretjim pristopom slednjega. Le-ta pactum de contrahendo potrebuje, ako meri naročilo na opravilo, za katero se zahteva posebno obliko n. pr. daritev, doto, oblike dotičnega opravila. Mandatar je tretjemu, kakor tudi mandantu zavezan po sprejemu naročila — tožba tretje osebe proti njemu je actio mandati directa. Pooblaščenca more tretja oseba tožiti, da kontrahuje ž njo imenom pooblastilca in tako izvrši zavezo mandanta iz predhodne pogodbe. Po tej razlagi sklepa pisatelj, da so pogodbe v prid tretjim osebam, v tem zmislu, da bi tretja oseba, ne da bi se vdeležila pogodbenega sklepa, iz pogodbe zadržala neposredno pravico, po našem avstrijskem pravu po občem pravilu, katero se nikakor ni odpravilo po določilu §-a 1019. obč. drž. zak., neveljavne in da imajo pravno veljavo samo v trgovinskem pravu (n. pr. vozna, zavarovalna pogodba) in v drugih panogah privatnega prava, katere pripoznavajo običajno pravo, in v področji konzularne jurisdikcije. Vender želi pisatelj, naj to ne moti prakse pri prizadevanji, z običajno interpretacijo §-ov 1019. in 1287. obč. drž. zak., s fikcijo zakonitega in nenaročnega

namestovanja, s presumpcijo sprejema in enakimi sredstvi vtemeljevati dopustnost pogodb v prid tretjim osebam, da tako zadosti resnični potrebi, akoravno je pisano pravo nezadostno. V drugem delu razprave peča se pisatelj z razcepljenimi pogodbami. S tem razumeva razdelitev strankine vloge; jedna stranka ima vse pravice, druga pa vse dolžnosti. Za primer navaja: *A* da *B* posojilo z dogovorom, da je vrne *C*-ju. Prodajalec zavezuje se izročiti blago, izgovori si pa plačilo v roke tretje osebe. Med razcepljene pogodbe spadajo pogodbe v prid tretjim osebam kot samo po načinu ustanovitve (namreč po tem, da se oni, kateri pridobi pravico, ne vdeleži sklepa pogodbe) odlikujoča se vrsta slučajev, kateri pa imajo na sebi samo malo posebnostij. Razcepljenost je lahko nasledujoča (cesija), prvotna zakonita (pridobitev pravic po *pater familias* iz pogodb onih, kateri so njegovi oblasti podvrženi) in prvotno namenjena. Zanimive in jasne so v tej zvezi napisane razlage o prevzetbi dolga. Prevzetba dolga je lahko samo prevzetba izvršitve. V tem slučaju preide dolg materijelno na prevzemnika, kateri je, ne da bi postal osebni dolžnik upnikov, zavezan samo napram dolžniku, da ga varuje tožbe in škode, ako ga upnik vkljub prevzetbe dolga prime radi plačila. V slučajih formelne prevzetbe dolga postane pa prevzemnik osebni dolžnik upnikov. V prometu ne najdemo prevzetbe dolga samo v jednom ali drugem pomenu, ampak dobi se tudi slučajev, v katerih se hočejo učinki obojne vrste prevzetbe dolga. Pri izročitvah premoženja z dogovorom prevzetbe vseh že nastalih dolgov predajalca je, ako se zmatra, da imajo stranke lojalne namene, prevzetba dolga v svrhu zavarovanja upnika in nastopi torej nerazdelna obveza dosedajnega dolžnika poleg novega dolžnika. Poleg teh so pa tudi slučaji prevzetbe dolga v interesu dosedajnega dolžnika, v katerih naj prevzetba dolga v ožjem pomenu samo napram upniku zagotovi učinek prevzetbe izvršitve. Upnik držati se mora v prvi vrsti prevzemnika, ima pa, ako se pri le-tem dolg ne bi dal iztirjati, pravico regresa pri prvotnem dolžniku. Po avstrijskem pravu zmatra se le-ta vrsta, sklicevaje se na določbo §-a 1406. obč. drž. zak., kot redno. — Kakor se razvidi iz navedenega, je vsebina naznanjene knjige velezanimiva.

Das Strafrecht der Staaten Europas. Herausgegeben von Dr. Fr. v. Liszt. — Berlin. — Otto Liebmann.

Po naročilu mednarodnega kriminalističnega društva izdano delo služi naj znanosti o primerjavi prava raznih narodov in se bodo v njem sistematično razlagali kazenski zakoni vseh narodov.

Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes in Civilsachen. Sammlung begründet von Dr. R. Nowak, fortgesetzt von Dr. Eduard Coumont und Dr. A. Schreiber. VIII. zvezek. — Na Dunaji. 1895. — Manz.

Ta zvezek prinaša razsodbe, katere so izšle do konca l. 1893. Nowakova zbirka ima to prednost pred Glaser-Ungerjevo, da je mnogo cenejša in se v njej nahajajo vendar vse principijelne odločbe najvišjega sodišča, katere so se uvrstile v knjigo judikatov, v repertorij izrekov, ali so se sploh uradno razglasile in katere so se zapisale v zbirko, katera se sestavlja pri najvišjem sodišči samem.

Der Vergleich im gemeinen Civilrecht. P. Oertmann. — Berlin. 1895.

Die Wirkungen der Annahme an Kindesstatt und ihrer Aufhebung nach röm. Recht. H. Wurmb. — Berlin 1895.

Ueber Werth des Streitgegenstandes und Prozesskosten. I. Petersen. — Berlin. 1895.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1895.

— (Odlikovanji.) Nj. Veličanstvo podelilo je vodji pravosodnega ministerstva dr. Karolu vitezu Krallu veliki križec Fran-Josipovega reda, okrajnemu glavarju v Voloski Alojziju Fabianiju pa viteški križec Franc-Josipovega reda.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: deželnosodni svetnik v Gradcu dr. Karol Scherübel višjesodnim svetnikom istotam; deželnosodni svetnik v Ljubljani Alojzij Tschech višjesodnim svetnikom; pristavoma pri okrožnem sodišči v Celji sodni pristav v Konjicah Adalbert Kotzian in sodni pristav v Mariboru Rihard Markhl; sodnimi pristavi avskultantje: Emil Wudich za Pliberk, Robert Englisch za Vransko, Fran Jantsch za Velikovec, dr. Fran Poček za Konjice, dr. Adolf Roschek za Celje; tajnik pri finančnem ravnateljstvu v Ljubljani Anton Lenarčič finančnim svetnikom. — Premeščeni so: sodni pristav Jurij Kristof iz Paterijona v Pliberk; sodni pristav H. Detitschegg iz Velikovca k deželnemu sodišču v Celovcu; sodni pristav Ivan Stepischnegg iz Rogateca v Maribor; sodni pristav dr. Josip pl. Ducar z Vranskega v Ljutomer, sodni pristav Hubert Wagner iz Idrije v Rogatec. — Odvetniško pisarno v Laškem trgu otvoril je dr. Josip Kolšek. — Odvetnik dr. Karol Triller preselil se je z dnem 1. avgusta iz Ljubljane v Tolmin. — Umrl je dne 6. avgusta t. l. Josip Rihar, vladni tajnik in vodja okrajnega glavarstva v Črnomlji.

— (Nemški Juristentag) zboroval bode dne 10. do dne 12. septembra t. l. v Bremenu. Na njem obravnavalo se bode tudi, je-li priporočati, da se postrujejo kazni na prostosti v zmislu avstrijskega načrta in ali naj se strankina prisega nadomesti z zaslišanjem strank kot priče.

— (Kolkovna prostost potrdil o prejemu posojilne valute iz sirotinskih blagajnic.) Z razglasom finančnega ministerstva z dne 6. maja 1895, št. 14809, razglašenim v št. 6. ukaznika finančnega ministerstva pod št. 13 naznanja se na vprašanje deželnega finančnega oblastva gledé odmerjanja kolkov od potrdil o prejemu posojilne valute, katera zahteva mnogo skrbstvenih oblastev pri prejemu posojila iz sirotinskih blagajnic poleg dolžnih pisem, od katerih je odrajtovati lestvična pristojbina, sporazumno z c. kr. pravosodnim ministerstvom, da so ta posebna potrdila, katera so namenjena jedino le blagajničnim manipulacijskim svrhom po tar. t. 102 lit a) pristojbinskega zakona prosta kolkovnine.

Pregled pravosodstva.

555. Po §-u 1327. obč. drž. zak. mora se vdovi in otrokom usmrtega to povrniti, kar jim je odšlo vsled rednikove smrti, to je, mora se jim razun stroškov, nastalih jim po telesni poškodbi in smrti, povrniti to, kar bi vdova in otroci bili dobivali, če bi poškodba ne bila nastala in smrt ne bi bila nastopila. Otroci ponesrečenca, ki so nezmožni si kaj pridobiti, tedaj nimajo nobene pravice do preskrbljevalne glavnice, ako bi tudi ponesrečenec po svojem stanu in po svojih dohodkih ne bil mogel zapustiti tako glavnico.

R. z dne 20. februarija 1895, št. 2156. Z. f. V. št. 29 ex 1895.

556. Dolžniku, ki plača vknjiženo tirjatev, ni treba upnika opominjati, predno vloži tožbo, radi pobotnice. Upnik mora plačati stroške, tudi če ne taji plačila.

R. z dne 12. februarija 1895, št. 1701. J. B. št. 30 ex 1895.

557. Za bistvo nezgode treba slučaja, katerega pa ni dokazati zavarovancu, pač pa mora dokazati zavarovalnica, da ni bil slučaj povod nezgode.

R. z dne 4. januarja 1895, št. 15437. J. B. št. 28 ex 1895.

558. Ako se odgovarja napačno na vprašanja, tičoča se nezgode, se izgubi pravico do odškodnine, tudi če je baje odobril agent to ravnanje.

R. z dne 29. maja 1895, št. 9146. J. B. št. 29 ex 1895.

559. Zavarovalno društvo mora dokazati samomor proti zahtevku plačila zavarovalne svote.

R. z dne 5. decembra 1894, št. 11578. J. B. št. 31 ex 1895.

560. Sodišča so pristojna za pravde, katere naperi vsled disciplinarnega razsodila odpuščeni občinski uradnik proti občini iz naslova nepravilnega odpusta.

R. z dne 23. januarja 1895, št. 15529. J. M. 1143.

561. Vročitev plačilnega naloga kuratorju, kateri je postavljen samo v svrhu pretrganja meničnopravnega zastaranja, ne nadomešča vročitve tožencu, torej tudi ne more biti podlaga izvršilnega dovoljenja.

O. z dne 18. decembra 1894, št. 14971. J. B. št. 27 ex 1895.

562. Trenotek, kedaj se po prisojitvi dobi svoto položeno v sodno shrambo, je določiti po §-u 4. p. m. n. z dne 2. julija 1859, št. 120. drž. zak.

R. z dne 18. oktobra 1894, št. 10723. J. B. št. 30 ex 1895.

563. Kontradiktorično postopanje ni dovoljeno v slučajih §-ov 40. in 47. priv. zak. Da se ta odredba dovoli, treba, da je več prepirnih patentov.

O. z dne 24. aprila 1895, št. 4584. J. B. št. 31 ex 1895.

564. Odvetnik nima pravice do pritožbe, ako se ne ugodi njegovi prošnji, da se mu odvzame zastopstvo ex offu.

O. z dne 24. oktobra 1894, št. 12608. J. M. 1034.

565. Za presojo vsebine kupne pogodbe merodajen je le naročni list. Za grajanje blaga treba je navesti natanke podatke.

R. z dne 8. maja 1895, št. 5052. J. B. št. 28 ex 1895.

566. Določbe §-ov 125. in 127. zap. pat. ne veljajo gledé prepirnih volil. O. z dne 29. maja 1895, št. 6619. J. B. št. 29 ex 1895.
567. Zapriseženo gozdarsko osebje uživa varstvo §-a 68. k. z. tudi pri uradnih dejanjih izven njim v oskrbo izročenega gozda. O. z dne 17. marca 1894, št. 499. J. B. št. 31 ex 1895.
568. Storilec izgubi pravico do dobrote §-a 187. k. z., ako ne plača menice izdane poškodovancu v pokritje njegove škode. R. z dne 16. junija 1894, št. 8224. J. M. 1062.
569. Ako se doprinese zločinstvo §-a 209. k. z. po sodni izpovedbi, konkurira idealno hudodelstvo goljufije po §-u 199., *lit. a)* k. z. R. z dne 24. maja 1895, št. 3328. G. Z. št. 31 ex 1895.
570. Ako se je živina prignala na somenj s ponarejenim živinskim potnim listom v to svrhu, da bi se ognila zdravniškemu ogledovanju, ne ovira, da bi se uporabila določba §-a 199., *lit. d)* k. z., ako se je pri poznejšem uradnem ogledu našlo, da je zdrava. R. z dne 22. junija 1894, št. 6132. G. Z. št. 31 ex 1895.
571. Ako je dolžnik na prigovarjanje upnika odlašal z naznanitvijo konkurza, katero je dolžan storiti po §-u 486. k. z., da si pridobi med tem upnik sodno zastavno pravico na stvareh spadajočih v maso, zakrivi upnik, kateremu so znane razmere dolžnikove, sokrivdo v navedeni zakoniti določbi določenega pregreška. R. z dne 26. maja 1894, št. 3830. G. Z. št. 27 ex 1895.
572. Razžaljenje časti dovršeno po krivi zasebni obtožbi ni trpežno kaznivo dejanje. Rok §-a 530. k. z. se torej ne more pričeti računati še-le s preklicom te obtožbe. R. z dne 10. julija 1894, št. 8295. J. M. 1072.
573. Ako zakon preti z globo ali z zaporom, računati je dobo zastarenja po oni vrsti kazni, za katero je po §-u 532. k. z. določena daljša doba. Prestopki tiskovnega zakona z dne 15. novembra 1867, št. 134. drž. zak. zastarajo v 6. mesecih. R. z dne 19. junija 1894, št. 7385. J. B. št. 30 ex 1895.
574. Za razobešanje (nabijanje) volilnih oklicev za občinske volitve potrebuje se dovoljenja oblastva (§ 23., al. 2. in 3. t. z.). R. z dne 5. junija 1894, št. 6613. J. M. 1043.
575. Proti potrdilu začasne konfiskacije tiskovine ni pritožbe (§ 489. k. p. r.). Izjemna določba §-a 9. odst. II. t. z. velja le za tiskovine, katerih vsebina se ne omejuje na neobhodno potrebne podatke o obrti itd. Tudi vizitnice socijalistične vsebine se morejo podvreči določbi I. odst. §-a 9. tisk. zak. R. z dne 10. julija 1894, št. 8143. J. M. 1071.

„Slovenski Pravniki“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravniki“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, šte. 5 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Križevniškem trgu šte. 7.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku.

I. zvezek:

Kazenski zakon

o hudodelstvih, pregreških in prestopkih z dné 27. maja 1852, št. 117 drž. zak., z dodanim **tiskovnim zakonom** z dné 17. decembra 1862, št. 6 drž. zak. ex 1863, in drugimi novejšimi zakoni kazensko-pravnega obsega. Cena 2 gld. 50 kr., s pošto 15 kr. več.

II. zvezek:

Kazensko-pravdni red

z dné 23. maja 1873, št. 119 drž. zak., z **zvršitvenim propisom** in drugimi zakoni in ukazi kazenski postopek zadevajočimi. Cena 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.

Nemško-slovenska pravna terminologija.

V imenu društva »Pravnika« uredil dr. Janko Babnik, c. kr. sodni pristav. Cena 3 gld. 50 kr., elegantno in trdno vezana 4 gld. 10 kr., po pošti 15 kr. več.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih.

I. Obrazci k občnemu sodnemu redu. I. zvezek Spisal
Anton Levec, c. kr. sodni pristav

Vse te knjige dobivajo se pri knjigotržcu **Antonu Zagorjanu v Ljubljani**, kakor tudi pri vseh drugih knjigotržcih.

